

Manxhuka Afrodita

Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet

Egy digitális tananyagcsomag a szövegértési készség – mint tantárgyközi kompetencia – fejlesztésére a 9–12. évfolyamok számára

A szövegértési és szövegalkotási képességek nagymértékben befolyásolják az iskolai, majd később a társadalmi érvényesülést, meghatározzák a tanuláshoz való általános viszonyt, a motivációt és a későbbi pályaválasztást is. A hétköznapi életben való boldoguláshoz nélkülözhetetlen a szóbeli és írásbeli szövegek megértése, a képi és nyelvi jelek hatékony dekódolása. A tanulók számára sokszor nemcsak a szépirodalmi művek értelmezése jelent gondot, hanem a különböző szakszövegek és az egyszerűbb, gyakorlati jellegű írások is, melyekkel a mindennapok során találkozunk. A különböző típusú, eltérő tantárgyterületekhez tartozó, ismeretközlő szövegek rendszeres olvasása és feldolgozása segíti a hatékony szövegértési stratégiák kialakítását, és ezáltal a szövegértési nehézségek leküzdését.

A szövegértési készség fejlesztésének újabb kihívásai

A problémamentes olvasás több – nyelvi és nem nyelvi – készség megfelelő működését feltételezi. Az olvasás, a hatékony szövegértés komplex, bonyolult képesség, amelynek elsajátításához és a mindennapi élet különböző helyzeteiben való eredményes alkalmazásához sokféle tudás szükséges, illetve a kognitív funkciók, képességek megfelelő fejlettsége, működése is nélkülözhetetlen. A szövegértés alapja a szilárd olvasástechnika, a gyors és pontos dekódolás, fejlesztéséhez pedig jelentősen hozzájárul az olvasás gyakorlása különböző célokkal, a sokféle olvasnivaló biztosítása (Tóth, 2006; Laczkó, 2012).

A szövegértés és szövegalkotás képessége – tágabban a kommunikációs képességek – nagymértékben befolyásolják az iskolai, a munkaerő-piaci és a társadalmi érvényesülést, az egyén sikerességét, és ezáltal elégedettségét, önbecsülését is. A szövegértési-szövegalkotási kompetencia fejlesztése az információfeldolgozást (vétél, kódolás, dekódolás, átalakítás, létrehozás, közlés, tárolás) megalapozó kognitív képességek (tudásszerzés, kommunikáció, gondolkodás, tanulás), valamint a szociális és egyéni kompetenciák egyidejű fejlesztésével valósulhat meg a leghatékonyabban.

Az elektronikus tömegkommunikáció elterjedése alapvetően megváltoztatta a szabadidő eltöltésének hagyományos struktúráját, amelyben korábban az olvasásnak kiemelt szerep jutott (Kerber, 2002). Az internet használatával a lineáris egymásutánosságra épülő olvasási mód mellett megjelent egy másfajta olvasás is. A hipertextualitásra épülő új olvasási mód eltörli a szövegek világos határait, felszámolja lineáris jellegüket (Arató, 2006).

Megváltozott a tudás megszerzésének, továbbításának és alkalmazásának egész rendszere. A világháló a hagyományostól eltérő szerkezetű és működésű könyvtárként is felfogható, amelynek helyes használatára szintén meg kell tanítani a diákokat. A digitális szövegértés megalapozásával előkészíthető a virtuális világban való eligazodás és a problémamegoldó gondolkodás fejlesztése. Ha a diákok olyan eszközöket alkalmazhatnak, olyan környezetben tevékenykedhetnek, ami közel áll hozzájuk, érdekli őket, akkor hatékonyabban oldják meg a különböző tanulási feladatokat. Ez azonban a pedagógustól is folyamatos megújulást kíván (Bognár, 2015).

A magyartanítás számára kihívást jelentenek a jelenkori piaci viszonyok és értékrendek, illetve a tömegkultúra térnyerése, melyek mind az észlelés és befogadás természetét, mind pedig a szabadidő-eltöltési szokásokat átalakították (Arató, 2006). A vizuális információk dominanciájának, az új médiumoknak és a világháló növekvő szerepének köszönhetően megváltozott az információfeldolgozás módja és mélysége is. A szöveg sokszor csak kiegészítője a vizuális információnak. A digitális eszközök és az internet használata olyan radikálisan új megértési és szövegalkotási stratégiákat kíván, és (többnyire az iskolától függetlenül) ki is alakít, amelyeknek meghatározó szerepe lehet a szövegértés fejlődésében és a hagyományos, papíralapú szövegek megértéséhez való viszonyban.

A nyelvi ismeretek fejlesztése ezért nem korlátozódhat csupán a magyar nyelv és irodalom órákra. Minden tantárgy oktatásának keretében időt kellene fordítani arra, hogy a szakterület speciális szövegfajtáinak feldolgozásával a nyelvi tudást és a szövegértést erősítsük, hiszen kiemelten fontos, hogy az anyanyelvi órákon már megszerzett ismereteket a diákok képesek legyenek használni más területeken is. Olyan képességfejlesztésre lenne szükség, melynek keretében a gyerekek megtanulják hatékonyan alkalmazni a különböző szövegfeldolgozó, szövegértelmező eljárásokat.

A magyartanítás számára kihívást jelentenek a jelenkori piaci viszonyok és értékrendek, illetve a tömegkultúra térnyerése, melyek mind az észlelés és befogadás természetét, mind pedig a szabadidő-eltöltési szokásokat átalakították (Arató, 2006). A vizuális információk dominanciájának, az új médiumoknak és a világháló növekvő szerepének köszönhetően megváltozott az információfeldolgozás módja és mélysége is. A szöveg sokszor csak kiegészítője a vizuális információnak. A digitális eszközök és az internet használata olyan radikálisan új megértési és szövegalkotási stratégiákat kíván, és (többnyire az iskolától függetlenül) ki is alakít, amelyeknek meghatározó szerepe lehet a szövegértés fejlődésében és a hagyományos, papíralapú szövegek megértéséhez való viszonyban.

Egy digitális tananyagcsomag a szövegértés fejlesztéséért

Az utóbbi években, évtizedekben egyre több olyan fejlesztés folyik, amely a magyarországi közoktatás digitális tartalmi kínálatának megújítását, az oktatás eredményességének, minőségének és hatékonyságának fejlesztését célozza meg. A *Szövegértési képességek fejlesztése tantárgyi tartalmakon a gimnáziumok 9–12. évfolyamán* címet viselő digitális tananyag is egy nemrégiben megvalósuló, hazai innováció, amely a szövegértési képességek – mint tantárgyközi kompetenciák – fejlesztését segíti a 9–12. évfolyamos tanulók körében. A rendszerszerűen felépített, szövegértési és tanulási képességeket fejlesztő digitális tananyagcsomag, módszertani háttéranyaggal támogatva járul hozzá az anyanyelvi kompetenciák fejlesztéséhez. Olyan tematikusan és nehézségi szintek szerint strukturált feladatbankot kínál, amely az elméletigényes tantárgyak tananyagtartalmain keresztül fejleszti a tipikus tanulási nehézségeket okozó szövegértési deficitekkel küzdő tanulókat.

A tananyagcsomag az *Új tartalomfejlesztések a közoktatásban c.* TÁMOP-3.1.2-12/1 pályázat keretében készült, melynek célja a magyarországi közoktatás digitális tartalmi kínálatának megújítása, fejlesztése volt. A konstrukció keretében elérni kívánt részcélok között szerepelt az 2012-es NAT-hoz illeszkedő digitális, multimédiás technológiákkal készült taneszközök létrehozása, melyek hasznosítják a köznevelési intézményekben található informatikai infrastruktúrát; az akkreditált digitális tartalmak és a módszertani-technológiai újítások beépítése a digitális taneszköz-kínálatba; az értékalapú nevelés-oktatás színvonalának növelése; és az elektronikus oktatási tartalmak interaktívvá alakítása (Pályázati útmutató 2012).

Az innováció célja egyrészt a különböző típusú és eltérő műveltségterületen megjelenő ismeretközlő szövegek feldolgozásának tanulástechnikai szempontból való támogatása feladatokkal és a pedagógusoknak szóló módszertani javaslatokkal; másrészt olyan szövegértési stratégiák kialakítása, amely fejleszti az elméletigényes tantárgyak tanulásra szánt szövegeinek feldolgozását, illetve a mindennapi szövegtípusok megértését és alkotását.

A fejlesztők a NAT-hoz és kerettantervekhez kapcsolódó, nem tankönyvjellegű, hanem azokat kiegészítő, digitális oktatási anyagok létrehozására törekedtek. Ilyennek tekinthetők a NAT-ban meghatározott műveltségterületek oktatását kiegészítő tananyagok, kiemelt fejlesztési feladatokat (pl. közösségépítés, szociális kompetenciák fejlesztése, SNI tanulók oktatása) megvalósító oktatási anyagok; több összetartozó tantárgyat vagy több fejlesztési feladatot felölelő kerettantervi tartalom (pl. hon- és népismeret, gazdasági és fogyasztóvédelmi ismeretek) feldolgozását segítő feladatok; és az audiovizuális területen történő tartalomfejlesztés a szövegértési kompetenciák fejlesztése érdekében.

A fejlesztés során létrehozott feladatok és módszertani javaslatok támogatják az önálló, otthoni tanulást, a differenciált osztálymunka megvalósítását, a személyre szabott fejlesztést, a hatékony tanulási stratégiák elsajátítását, a tesztelést, szintfelmérést, a tanulási nehézségekkel küzdők felzárkóztatását és a tehetséggondozást. Segítséget jelentenek a tanároknak és a tanulóknak egyaránt. A tananyagok tanórai alkalmazásának megkönnyítése érdekében pedagógiai módszertani segédletek (koncepció, tanulási-tanítási program és eszközök, tanulási-tanítási egység leírása, mérés-értékelési eszközök, pedagógusképzési programok, az alkalmazást segítő szolgáltatások) is tartoznak a csomaghoz.

A szövegértést fejlesztő tananyag két másik – egy gazdasági ismereteket bővítő és egy IKT kompetenciákat fejlesztő – digitális programcsomaggal összhangban készült, megteremtve ezáltal a feladatok közötti átjárás lehetőségét. A tananyagcsomagok három önálló projekt eredményeként jöttek létre, de a tudatosan kialakított tartalmi és strukturális egyezéseknek köszönhetően végül megvalósulhatott az elkészült tananyagok

egybefűzése. A három különböző fejlesztési területet célzó feladatok és a hozzájuk kapcsolódó módszertani útmutatók jelenleg ingyenesen rendelkezhetőek az iskolák számára.

A fejlesztés célja

A projekt általános célja a különböző típusú és eltérő műveltségterületen megjelenő ismeretközlő szövegek feldolgozásának tanulástechnikai szempontból való támogatása volt feladatokkal és a pedagógusoknak szóló módszertani javaslatokkal. Olyan szövegértési stratégiák kialakítása, amely fejleszti az elméletigényes tantárgyak tanulásra szánt szövegeinek feldolgozását, és olyan szövegkezelési technikák gyakoroltatása, amelyek segítik a mindennapi szövegértések megértését és alkotását.

A részcélok között olyan tananyagok fejlesztése szerepelt, melyek segítik a szöveg struktúrájának felismerését, a szövegbeli főtéma és rész témák megtalálását, a mondatok közötti logikai kapcsolatok megértését, a helyes mondatszerkesztést, a nem verbális információk megértését, a tények és a hipotézisek megkülönböztetését, a szövegtípusok interpretálását, a szókinccsfejlesztést, az információgyűjtést, az információk rangsorolását, a szöveg háttérközleményeinek feldolgozását, tartalmi elemeinek értelmezését, a helyes kérdésfeltevést, a megismerési képességek fejlesztését és az önellenőrzést.

A fejlesztők egy rendszerszerűen felépített, szövegértési képességeket fejlesztő digitális tananyagcsomag létrehozására törekedtek, amely módszertani háttéranyaggal támogatva alkalmas az anyanyelvi kompetenciák fejlesztésére. A tananyag újszerűsége, hogy olyan tematikusan és nehézségi szintek szerint strukturált feladatbankot kínál, amely az elméletigényes tantárgyak tananyagtartalmain keresztül fejleszti a tipikus tanulási nehézségeket okozó szövegértési deficitekkel küzdő tanulókat. Komplex digitális tananyag, amely az anyanyelvi nevelés legtöbb területét érinti, és szisztematikusan a kommunikációs képességek fejlesztése köré szerveződik. A feladatcsoportok egymásra épülnek, a képességfejlesztést, készség-kialakítást szolgálják minden évfolyamon, a rendszeresség és a fokozatosság elvét betartva.

Tartalmi szempontból fejlesztési célként határozták meg különböző információs szövegek, dokumentumszövegek, elbeszélő és leíró szövegek biztosítását az olvasás gyakorlásához, az iskolai és iskolán kívüli önművelés támogatását, a könyvtárhasználat előmozdítását, a helyesírás fejlesztését változatos feladatokkal, megfelelő internethasználatot az olvasás és az információszerzés szolgálatában, és a hatékony írásbeli kifejezés tanulását.

A fejlesztési projekt célkitűzései között szerepelt a Nemzeti alaptanterv és a kerettantervek által előírt tartalmakhoz való illeszkedés. A pedagógiai alapidokumentumokban meghatározott ismeretek és képességek elmélyítése, kiegészítése elsősorban a szövegértési és szövegalkotási kompetencia mint keresztkompetencia fejlesztésén keresztül valósul meg, de a fejlesztett tananyagok a digitális kompetenciára, a hatékony, önálló tanulásra, a szociális és állampolgári kompetenciára, az anyanyelvi kommunikációra, a tanulás tanítására, a médiatudatosságra nevelésre és a sajátos nevelési igényű tanulók tanítására vonatkozó előírásokat is figyelembe véve készültek.

A tananyagcsomag tartalma

A digitális tananyagcsomag egy olyan strukturált – tematikusan és képességfókuszok szerint – kereshető modulbanknak tekinthető, amelyben minden modul ismeretközlő szövegekből és a szövegfeldolgozást, szövegértelmezést segítő feladatokból, valamint a pedagógusoknak szóló módszertani útmutatóból áll. A tananyag interaktív, összetettsége alapján egyszerű (egy szöveg, melyhez egymástól függetlenül feldolgozást segítő feladatok

tartoznak) és összetett (egy vagy több szöveg, melyhez algoritmikus elágazásos feladatsor tartozik) elemeket egyaránt tartalmaz. A tanulóknak szóló feladatokat pedagógiai módszertani segédletek egészítik ki.

Minden modul tartalmaz ismeretközlő szöveget, a tantárgyi sajátosságokat figyelembe vevő, a szövegfeldolgozást segítő feladatokat, a szövegértelmezést támogató demonstrációs elemeket (grafikákat, fotókat, filmeket, hanganyagokat stb.) és módszertani javaslatokat a pedagógusok számára.

A tananyagok az életkori sajátosságokat szem előtt tartva, az előismereteket figyelembe véve, pedagógiai szempontok szerint strukturált ismeretközvetítést szolgáltatják. Ismeretátadó, didaktikus szövegből, feladatokból és demonstrációs anyagokból állnak. A tananyagokhoz kapcsolódik egy „háttértár”, amely gyakorlófeladatokat, érdekességeket, kiegészítő információkat tartalmaz. A tanároknak szóló útmutató pedig magában foglalja a tananyagleírást, a tananyag illeszthetőségét, a feldolgozás javasolt módját, eljárásait, technikáit, munkaformáit, a mérés-értékelés lehetséges módját és az ajánlott szakirodalmat.

A tematizálásnál kiemelt fontosságú volt a tanórai beépülés, felhasználás, így az anyagok többsége kifejezetten rövidebb – 15–20 perces – megvalósítási időtartamot céloz meg. A fejlesztők kiemelt célként tűzték ki, hogy a tananyagok járuljanak hozzá az órai aktivitás növeléséhez, a figyelem és az érdeklődés felkeltéséhez, fenntartásához. Ugyanakkor a feladatok kidolgozása során fontos szempont volt a teljesen önálló tanulás támogatása is.

A taneszközcsomag épít a kooperativitásra, az egymástól tanulásra, illetve a társas tanulásra. Munkaformáiban előnyt élveznek a páros, kiscsoportos és egyéni megoldások, de a frontális munka alkalmazására is lehetőséget ad. A tananyagok a differenciálás, felzárkóztatás és tehetséggondozás szempontjait figyelembe véve készültek. Külön feladatok segítik a sajátos nevelési igényű tanulók fejlesztését, de a differenciált tanulásiirányítással is szabadítunk fel időt a velük való külön foglalkozásra. Azok a gyerekek, akik gyorsabban tanulnak az átlagosnál, vagy olyan képességekkel, készségekkel kerülnek az iskolába, amelyekkel megelőzik társaikat, szintén több figyelmet igényelnek. Számukra is külön feladatokat tartalmaz a csomag, így ők akár önállóan is meghatározhatják tanulási tempójukat, egyéni ütemben haladhatnak.

A tananyag felhasználhatósága

A tananyagcsomag a szövegértéshez és szöveg reprodukcióhoz szükséges készségek, képességek kialakítását és fejlesztését igyekszik támogatni. Strukturált, egymásra épülő, a differenciálást lehetővé tevő, multimédiás feladatsorokat tartalmaz, melyek a NAT-ban megjelölt valamennyi anyanyelvi

A tananyagcsomag a szövegértéshez és szöveg reprodukcióhoz szükséges készségek, képességek kialakítását és fejlesztését igyekszik támogatni. Strukturált, egymásra épülő, a differenciálást lehetővé tevő, multimédiás feladatsorokat tartalmaz, melyek a NAT-ban megjelölt valamennyi anyanyelvi tevékenységhez kötődő tudásterület elemeit együtt kezelik. Biztosítja az olvasási, a helyesírási, a helyesejtési, a szóbeli kifejezés, az írásbeli fogalmazás, a grammatika, az önművelés, könyv- és könyvtárhasználat, az irodalmi ismeretek, képességek, rész-képességek fejlesztését és begyakorlását. Tartalmazza a feladatok megoldását, lehetővé téve az önellenőrzést.

tevékenységhez kötődő tudásterület elemeit együtt kezelik. Biztosítja az olvasási, a helyesírási, a helyesejtési, a szóbeli kifejezés, az írásbeli fogalmazás, a grammatika, az önművelés, könyv- és könyvtárhasználat, az irodalmi ismeretek, képességek, részkapességek fejlesztését és begyakorlását. Tartalmazza a feladatok megoldását, lehetővé téve az önellenőrzést.

A tananyag feladatai különböző nehézségűek, így alkalmasak a differenciálásra. Külön csoportot képeznek azok a figyelemkoncentrációt, a figyelem idejének növelését és egyéb tanulási képességet fejlesztő feladatok, amelyek alkalmasak az olvasási, írásbeli nehézséggel küzdők támogatására, valamint a beszédészlelés és a szövegalkotás fejlesztésére is. A tanulási nehézségekkel – azon belül is elsősorban az olvasás, az írás és a beszéd nehézségeivel – küzdő tanulók differenciált feladatai az auditív észlelést, a vizuális észlelést, az auditív, illetve vizuális memória fejlesztését, szókinccsfejlesztést, relációs szókinccsfejlesztést, valamint a szövegben lévő információ feldolgozási, megértési mechanizmusának kialakítását szolgálják.

Segítséget jelenthet a pedagógusoknak a fejlesztő és motiváló feladatok tervezésében és alkalmazásában, a változatos munkaformák megvalósításában, a tanulók személyre szabott fejlesztésében. Támogatja a gyerekeket az önálló tanulás tervezésében, szervezésében és kivitelezésében, az egyéni tanulási tempó megvalósításában, az ismeretszerzés iránti érdeklődés felkeltésében és fenntartásában. Az elektronikus tanári kézikönyv magában foglalja a tanár által alkalmazandó taneszközöket és a kiegészítő útmutatókat, instrukciókat. A tanmenet tartalmazza a kifejlesztett taneszközök alkalmazhatóságát, útmutatást ad azok egymásra épüléséről és a differenciálás, tehetséggondozás, felzárkóztatás lehetőségeiről. Lehetőséget ad a tanmenetek testre szabására, a saját tanmenet, óravázlat, foglalkozásterv elkészítésére. A tananyagban szereplő tananyagok, tananyagelemek módosíthatóak, újak létrehozására is alkalmasak. A kifejezetten digitális táblára fejlesztett tananyagok biztosítják az interaktivitást, a kétirányú kommunikációt, és a különböző munkaformák alkalmazását. Ezek a feladatok szerkeszthetőek, átdolgozhatóak, a pedagógus új tananyagokat is tud belőlük alkotni. A tanulók munkáinak nyomon követésére, értékelésére is lehetőséget nyújt, így portfólió is készíthető a segítségével.

A tanulók számára érdekes, motiváló feladatsorokat kínál, amelyek a digitális taneszközök előnyeit kihasználva az auditív és a vizuális taneszközök sajátosságait is magukon viselik. A feladatsorok, feladatcsoportok lehetővé teszik a gyerekek önálló munkáját, ezáltal pedig a differenciált tanulásszervezést is. Az önellenőrzés lehetőséget teremt arra, hogy saját tempójukban, önállóan oldják meg a feladatokat, majd ellenőrizzék a megoldás helyességét. A diákok írásban kapják az instrukciókat, ami már önmagában fejleszti a szövegértést és az olvasási készséget. Az eltérő nehézségű feladatok révén sikerélményt nyújthat a különböző képességekkel rendelkező diákoknak is. Biztosítja az önellenőrzés képességének kialakítását, akárcsak az audiovizuális eszközök használatának gyakorlását.

A tanár és tanuló közötti hatékony interakció érdekében a feladatok több különböző munkaformában is hasznosíthatóak. Frontális munka elsősorban a nagy csoportban folyó eszmecserekhöz és az interaktív táblás feladatmegoldásokhoz javasolt; de lehetőség nyílik heterogén vagy homogén képességek szerint szervezett, kiscsoportos vagy tanuló-párban történő feladatvégzésre, egyéni munkára (szülői, tanári vagy kortárs segítséggel), de teljesen önálló munkára is. A tananyagok egyaránt támogatják a szinkron és az aszinkron tanulást; hiszen virtuális osztályteremben alkalmazható taneszközöket, feladatokat éppúgy tartalmaznak, mint az önálló munkát segítő tanulási útmutatókat vagy komplex önértékelési eljárásokat. A különböző tanulási módok elsajátítása révén a szabadidőben végezhető feladatok is fejlesztő hatásúak lehetnek.

Illeszkedik az iskolákban használt IKT-eszközökhöz: a digitális táblára készülő tananyagok táblatípusoktól függetlenül használhatóak, lehetőség nyílik a különböző

tananyagelemek átszerkesztésére, átdolgozására, új tananyagelemek létrehozására külön szoftverek, alkalmazások megvásárlása nélkül. A fejlesztés során fontos szempont volt a Sulinet Digitális Tudásbázissal való kompatibilitás megteremtése.

2014 végére elkészültek a végleges feladatok és módszertani javaslatok. A tananyag tesztelése 2015 első felében folyt. A fejlesztés módszertani vezetője szerint nagyon pozitív visszajelzéseket kaptak a tanárok és a diákok részéről egyaránt. Hasznosnak, átláthatónak és könnyen kezelhetőnek ítélték a tartalmakat. A feladatok felkeltették a tanulók érdeklődését, szívesen foglalkoztak velük önállóan, párban és csoportmunka keretében is. A tanárok úgy érezték, munkájukat megkönnyíti, segíti a feladatokhoz kapcsolódó módszertani útmutató, és külön kiemelték a szintfelmérő tesztek előnyeit. A hosszabb távú hatások vizsgálatához azonban a tananyagcsomag rendszeres iskolai és iskolán kívüli használatának nyomon követése is szükséges.

2015 első félévében lezárult a tananyagcsomag akkreditációs folyamata (Engedélyszám: TKV/43-14/2015), megjelentek a hozzákapcsolódó pedagógusképzések is. A digitális programcsomag 2016-tól szerepel a köznevelési tankönyvjegyzék ingyenesen rendelhető tananyagai között.

Irodalom

- Adamikné Jászó Anna (2002). A szövegértő olvasásról. *Magyartanítás*, 4, 4–14.
- Arató László (2006). Szövegértés, szövegalkotás a magyarórán. In Sipos Lajos (szerk.), *Irodalomtanítás a harmadik évezredben*. Budapest: Krónika Nova Kiadó. 144–160.
- Bognár Amália (2015). A digitális szövegértés fejlesztése. *Tani-tani Online*. http://www.tani-tani.info/a_digitalis_szovegertes_fejlesztese_magyaroran
- Halász Gábor, Balázs Éva, Fischer Márta & Kovács István Vilmos (2011, szerk.). *Javaslat a nemzeti oktatási innovációs rendszer fejlesztésének stratégiájára*. Budapest: OFI. <http://www.ofi.hu/sites/default/files/attachments/noir.pdf>
- Horváth Zsuzsanna (1994). Olvasás, szövegértés. *Új Pedagógiai Szemle*, 7–8, 97–109.
- Horváth Zsuzsanna (1996). A szövegértési képesség fejlődésének vizsgálata. *Új Pedagógiai Szemle*, 7–8, 74–91.
- Kerber Zoltán (2002). A magyar nyelv és irodalom tantárgy helyzete az ezredfordulón. *Új Pedagógiai Szemle*, 10, 45–61.
- Laczkó Mária (2012). A szövegértés fejlesztésének lehetőségei – gyakorlattípusok egy szövegértést fejlesztő órára. *Anyanyelv-pedagógia*, 2, <http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=383>
- Nagy József (2004). Olvasástanítás: a megoldás stratégiai kérdései. *Iskolakultúra*, 3, 3–26.
- Pályázati útmutató a Társadalmi Megújulás Operatív Program *Új tartalomfejlesztések a közoktatásban* c. pályázati felhívásához (2012), TÁMOP-3.1.2-12/1.
- TÁMOP (2007). *Társadalmi Megújulás Operatív Program 2007–2013*. file:///C:/Documents%20and%20Settings/userG/Dokumentumok/Downloads/TAMOP_adopted_hu.pdf
- Tóth Beatrix (2006). A szövegértés fejlesztésének elmélete és gyakorlata. *Magyar Nyelvőr*, 4, 457–69.